

Lieve Adjuba en Lieve Betje Lieve Jacob, en mijn lieve moeder; Mavis Matroos; ik maak een buiging uit respect voor jullie.

Lieve Hella, Lieve Virgil en Lieve Diana.

Wij komen hier bij elkaar om onze voorouder in het licht te plaatsen maar ook om te laten zien dat we uit voorouders met veerkracht komen. Daardoor breken we niet als de wind een andere richting op waait, maar buigen we mee, en vinden we altijd weer een weg om door te gaan.

Ik gebruik in mijn tekst het N woord, omdat letterlijk deze citeer uit archieven. Maar weet dat ik het woord zelf nooit zal gebruiken

Met mijn rug gekeerd naar de Oude Kerk ontmoet ik 32 jaar geleden de toekomstige vader van mijn kinderen. Hij woonde hier recht tegen over in het huisje op de hoek nr 50. Op gevel staat het jaar 1658. Het huisje is gebouwd door Reijnier Volckertszoon een knopen maker. In het jaar 1658 is er veel gebeurt, zo maakte de Vrede van Roskilde een einde aan de Deens-Zweedse Oorlog. Denemarken moet bijna de helft van zijn grondgebied afstaan aan Zweden. Een VOC-eenheid onder Rijklof van Goens veroverd het toenmalige, Ceylon op de Portugezen. De vice admiralen Witte de With en Pieter Florisz sneuvelen en krijgen een escorte terug naar Nederland, waar met name De With als een held wordt geëerd. Inmiddels denken veel mensen in Nederland anders over dat zogenaamde heldendom.

Honderdnegeenvijftig jaar later wordt mijn voorouder Jacob begraven in de deze kerk. Ik was mij er niet van bewust dat een van mijn voorouders in de Oude Kerk begraven lag. Dat ik als kunstenaar afstam van een voorouder met de naam Beeldsnijder is waarschijnlijk ook geen toeval. Ik heb heel wat in beeld gesneden om een dominante geschiedenis te ontwrichten. (plaatje we refuse-) Het blijkt dat er ook een Deense tak in de familie is. De Oma van Jacob en Ernst, Catharina Margaretha de Petersen. Op mijn 21e heb ik een reis door Israël gemaakt. Daar ontmoette ik mijn dierbare Deense vriendin Linda. Het was liefde op het eerste gezicht en dat is altijd zo gebleven. We zijn al 35 jaar bevriend. En alhoewel Linda blond is en blauwe ogen heeft zeggen mensen vaak dat we op elkaar lijken. Dat we elkaars gekleurde variant zijn. Ik heb van kinds af aan een diepe affiniteit met Denemarken gehad en heb nooit begrepen waar dat gevoel vandaan komt, totdat ik ontdekte dat er Deense voorouders zijn. Ook geen toeval.

Door mijn aderen stroomt het bloed van mijn vele verschillende voorouders. Mijn overgrootmoeder van vaders kant is een oorspronkelijke bewoner van Suriname, mijn overgrootvader is een Belg. Ik heb een overgrootmoeder en vader die beiden Chinees zijn. En van moederskant is mijn voormoeder een tot slaaf gemaakte vrouw uit West Afrika, we vermoeden Ghana. Haar naam is Adjuba en ze krijgt een dochter met haar slavenmeester. Haar dochter Elisabeth, ook wel Betje van Beeldsnijder genoemd, krijgt een tweeling met haar slavenmeester Wolphert Jacob Beeldsnijder. Ze worden Ernst en Jakob genoemd. En krijgen de bijnamen Castor en Pollux. Ik zie overeenkomsten tussen de Griekse mythologie en het verhaal van mijn voorouders. Castor en Pollux waren ook twee-eiige tweelingbroers, zoals Jacob en Ernst. Hun moeder was Leda, maar Castor was de sterfelijke zoon van Tyndareus, de koning van Sparta, en Pollux, de goddelijke zoon van Zeus, die Leda verleidde onder het mom van een zwaan. De gedaante van de slavendrijver, Wolphert, was zijn neutrale kleur "blank" wat ook puur en rein betekent zoals de symbolische betekenis van een zwaan in de West-Europese mythologie. Heeft Wolphert Betje verleid op dat schip waar ze elkaar ontmoetten? Of was het liefde op het eerste gezicht? Hoe het ook zij, de maatschappelijke posities waren ongelijk en ik vraag me af welke invloed dat op Betje heeft gehad. Zag ze een kans om voor zichzelf en haar dochter die ze kreeg bij een andere slavenmeester, een betere positie te verwerven?

Ernst en Jacob, zijn ook vernoemd naar hun twee oudooms namelijk Baron Jacob de Petersen en Baron Ernst de Petersen. Jacob de Petersen was een kamerheer van Koning Fredrik III van Denemarken, maar vanwege een verkeerde politieke keuze moest hij vluchten naar Nederland. Jacob de Petersen ging werken voor de WIC van 1725 tot 1741 en hij bekleedde een hoge positie op Curaçao waar hij illegaal in mensen handelde. Jacob is tevens gouverneur geweest van Ford Elmina in

Ghana, het hoofdkwartier van de Nederlandse mensenhandel. In 1751 liet hij een pand bouwen op de Keizersgracht 810, welke nog steeds bestaat. Nu omgebouwd tot moderne appartementen

Op negenjarige leeftijd worden Ernst en Jakob voor hun opleiding naar Nederland gestuurd. Ze krijgen de achternaam van hun slavenmeester, die hen vrijkocht. Ik leerde dat tot slaaf gemaakten die werden vrijgekocht vaak ook hun nakomelingen vrijkochten. Maar dat als ze stierven zij uit dankbaarheid een deel van hun bezit aan hun voormalige slavenmeester moesten schenken. Slavenbezitters namen soms ook hun zwarte concubines op in hun testament. Soms kregen ze bijvoorbeeld vruchtgebruik op een huis. Het onroerend goed bleef altijd in het witte deel van het gezin, mits er kinderen waren met een lichte huidskleur. Hoe lichter de kleur, hoe groter de kans dat ze mede-erfgenamen worden van het bezit van hun slaven. Op deze manier probeerden ze de familie te "op te schonen" tot witheid. Het feit dat zowel Jacob als Ernst een lichte huidskleur hadden, droeg zeker bij aan het verwerven van een bevoorrechte positie. In het archief in Suriname staan Jacob en zijn broer Ernst echter geregistreerd als de vrijgelaten "negers", terwijl ze in Nederland konden doorgaan voor blanke en/of gekleurde mensen. Tijdens zijn overtocht naar Amsterdam vanuit Suriname werd Jacob ziek aan boord van het schip en stierf op 36-jarige leeftijd in Amsterdam. Hij is de enige 'zwarte' man die begraven ligt in de oudste kerk van Amsterdam. Op zijn grafsteen staat dezelfde naam gegraveerd als die van mijn moeder. Ik draag de belichaamde geschiedenis van al mijn voorouders in mij. Ik beschouw mezelf als een wandelende paradox omdat ik me ervan bewust ben dat het gemakkelijker is om mezelf te identificeren met slachtofferschap, maar dat ik ook een afstammeling ben van onderdrukkers.

Kleurlinge Annetta Magdalena Thieler, 47, Herv., met 2 anonieme zwarte slavinnen Kleurlinge Helena Geertruyda Brouwer, 19, Herv.

Joh Adrianus Strepmog, kleurling, 30, Luthers, met 1 negerlavin en een zwarte slavenjongen Apolonia Christina Hendrikzoon, vrije negerin, 28 jr., Moravisch Maria Jeannette Hendrikzoon, vrije negerin, 27 jr., Moravisch

Marius Theodorus de Vries, kleurling, 7, herv. Elisabeth Catharina de Vries, kleurlinge, 6, herv.

Jacobus de Vries, kleurling, 3, herv. Johannes François Bergh, vrije neger, 5, herv. Dorothea Charlotte Bergh, vrije neger, 2m., herv.

Dit zijn een aantal namen van zwarte mensen uit het gemeente archief van Amsterdam. De benamingen van huidskleur en etniciteit achter iedere naam is verontrustend maar ook fascinerend. Ik heb originele scheepsjournalen van slaven schepen in het Zeeuws archief ingezien. Dat was een emotionele ervaring want daarin las ik geen namen van tot slaaf gemaakten maar alleen nummers. Ik las hoe ze bij ziekte over boord gegooid werden omdat de arts het niet de moeite vond om ze te genezen. Sindsdien ben ik altijd op zoek gegaan naar mogelijkheden om tot slaaf gemaakten zoveel mogelijk uit de anonimiteit te halen en te verbeelden dat het mensen van vlees en bloed zijn met dromen wensen hoop en verlangens zoals wij die allemaal kennen.

Menselijk cargo met een nummer werden in Nederland pas als mens beschouwd nadat ze gedoopt waren. En omdat slavernij niet was toegestaan op Nederlandse bodem moesten zwarte mensen gedoopt worden. Om vervolgens als bediende te kunnen werken. En posities op 17e eeuwse schilderijen innemen om de macht en de witte huidskleur van hun meesters nog beter tot uitdrukking te laten komen.

We zijn hier in de Oudste Kerk van Amsterdam en ik vind het belangrijk om te adresseren dat ook de Kerk een grote bijdrage heeft geleverd aan slavernij en deze zelfs gerechtvaardigd heeft.

In het Bijbelse verhaal van Cham, treft Cham zijn vader Noach naakt en dronken aan in zijn tent, terwijl deze ligt te slapen. De zonde van Cham was dat hij zijn hoofd niet wegdraaide bij het zien van zijn vaders naaktheid en dat hij er vervolgens over opschepte tegen zijn broers Sem en Jafet. Deze liepen achteruit de tent binnen met afgewend hoofd en bedekten hun naakte vader met een kleed (de mantel der liefde)

Wanneer Noach de volgende dag hoort wat er is gebeurd, vervloekt hij Kanaan, de zoon van Cham, en diens nazaten: "Knecht der knechten zijt hij voor zijne broeders". Tot midden 19e eeuw, toen de

slavenhandel een hoogtepunt bereikt had, was niemand op het idee gekomen dat Cham de stamvader van de zwarten was of dat zij vervloekt zouden zijn. Deze bijbeltekst werd gebruikt om de slavenhandel te rechtvaardigen.

Volgens het systeem van racisme wat door wit Europa bedacht is om een grote groep tot slaaf te maken onder controle te houden, waren Jacob en Ernst quadroons- een minderwaardige term betekend: een persoon met een ouder die wit is en een ander die een mulat is. Een persoon met een kwart zwart bloed.

Ik heb me vaak afgevraagd hoe Jacob en Ernst zich gevoeld hebben over hun kleur, hun afkomst. Zijn ze er vertwijfeld en verward over geweest? Of hebben zij zich altijd met wit zijn geïdentificeerd, omdat dit hen een betere maatschappelijke positie gaf? Of hebben ze geworsteld met hun dubbel bloed zijn? Of waren ze in Nederland wit en Suriname zwart en konden ze makkelijk schakelen tussen identiteit en etniciteit?

Het antwoord op deze vragen kan ik alleen maar gissen. Maar ik ben ervan overtuigd dat om het traumatische karakter van de koloniale ervaring te begrijpen het belangrijk is om te erkennen dat er een verband is tussen dominantie en representatie.

Ik geloof dat we allemaal bewust en onbewust de belichaamde geschiedenis van onze voorouders in ons mee dragen en dat deze van invloed kan zijn in ons huidige bestaan. Ik geloof ook dat hoe bewuster we ons worden van die geschiedenissen, we ook kunnen gaan inzien dat niks linear en simpel is, maar dat alles gelaagd en complex is. En ik geloof dat als we in staat zijn om die complexe gelaagdheid te omarmen waar onze culturen en ons menszijn uit bestaan, er meer wederzijds begrip en wezenlijke interesse kan zijn voor elkaars verhalen. Dat we minder snel zullen zijn in een oordeel naar elkaar toe. Wanneer we dit wezenlijk beseffen kunnen we ons misschien makkelijker inleven in de pijn en verdriet van de ander met betrekking tot het slavernij verleden en voorzichtiger zijn met het weg wuivende handgebaar en de woorden: waarom het er nog over hebben het is al zo lang geleden gebeurt. Dan lukt het misschien om gewoon stil te zijn en te luisteren. Zoals u nu doet en daar ben ik u dankbaar voor.